

TREĆA TAJNA

LUIS MIGEL ROŠA

Preveo Vladan Stojanović

alnari
PUBLISHING

Beograd, 2010.

Knjiga je posvećena Jovanu Pavlu I (Albinu Lučaniju)
17. oktobar 1912. godine – 29. septembar 1978. godine

*A što se vas tiče, dragi patrijarše,
čeka vas Hristova kruna i njegova sudbina.*
– SESTRA LUSIJA ALBINU LUČANIJU,
KOIMBRA, PORTUGAL, 11. JULI 1977. GODINE

*Neka vam bog oprosti
zbog onoga što ste mi učinili.*

– ALBINO LUČANI KARDINALIMA, 26. AVGUSTA 1978.
GODINE, NAKON ŠTO SU GA IZABRALI ZA PAPU.

1.

†

Zašto neko trči? Šta ga tera da žuri, da gura jednu nogu ispred druge, da nagoni desno stopalo da sledi levo? Neki ljudi traže slavu. Drugi hoće da pobeđe u trci ili izgube neko kilo. Svi trče iz istog razloga: da bi preživeli.

Zbog toga je trčao i čovek čiji se crni ogrtač stapao s pomračinom. Trčao je koliko ga noge nose po dugom stepeništu tajnih arhiva Vatikana, ne tako sigurnog spremišta za navodno tajna dokumenta. Dokumenta od ključne važnosti za istoriju ove majušne države i čitavog sveta čuvana su u tri impozantne dvorane u zgradama iza Apostolske palate. Samo je njegova svetost papa odlučivao o pravu pristupa tajnim spisima, nakon što bi ih pregledao. Osoblje arhiva je uvek tvrdilo da svaki istraživač ima jednako pravo pristupa dokumentima, iako je u Rimu, kao i u celom svetu, dobro znano da to pravo ne pripada svima i da niko nema pristup svim spisima. Na devedeset kilometara polica tajnih arhiva bilo je mnogo nedostupnog materijala.

Sveštenik je prorurio kroz tajni hodnik. Nosio je papire požutele od starosti. Uznemirio se, kad je čuo iznenadni šum, drugačiji od bata njegovih koraka. Da li je dopirao s gornjeg sprata? Donjeg? Sledio se od straha. Znoj mu je oblio lice. Nije čuo ništa izuzev

sopstvenog paničnog disanja. Potrčao je ka svojim odajama u gradu ili državi Vatikanu. On je to i bio, državica sa zasebnim običajima, zakonima, verovanjima i političkim uređenjem.

Napisao je svoje ime, monsinjor Firenci, na velikom kovertu, pod slabašnim svetlom stone lampe. Zapečatio ga je, nakon što je gurnuo papire u njega. Ime primaoca se nije lepo videlo na prigušenom svetlu. Koverat mu se izmicao iz vlažnih, klizavih ruku. Znoj mu se uvlačio u oči. Maglio mu je vid, pa nije razaznao vlastiti rukopis. Monsinjor je konačno završio posao i požurio napolje.

Zazvonilo je zvono na bazilici svetog Petra. Bilo je jedan ujutru. Tišina ponovo zavlada mrklim mrakom. Bilo je hladno, ali užurbani sluga božji to nije primetio. Grabio je stazama koje vode ka Trgu svetog Petra, čuvenoj Berninijevoj elipsi, s hrišćanskim i pagan-skim simbolima. Još jedan zvuk je privukao monsinjorovu pažnju. Zaustavio se. Pokušao je da onako zadihan i obliven hladnim znojem povrati dah. Prepoznao je zvuk koraka. Možda je to švajcarski gardista na noćnoj patroli. Monsinjor Firenci ubrza hod, stiskajući kovertu. Neke druge večeri bi već odavno bio u postelji. Osvrnuo se kad je stigao nasred trga i ugledao tamnu sen. Nije to bio švajcarski gardista, ili nije nosio njihovu odoru. Tamna prilika se primicala, ravnomernim korakom. Monsinjor Firenci se dao u trk. Ponovo se osvrnuo za sobom. U ovo doba noći, na trgu nije bilo nikog izuzev njega i hitre seni.

Njegova ekselencija je prešla preko trga i nastavila niz Vija dela Končiliacione. Rim je spavao snom pravednika i zlopočinitelja, siromašnih i bogatih, grešnika i svetaca. Monsinjor je usporio do nivoa brzog hoda i pogledao iza sebe. Progonitelj se približavao. Nešto mu se blistalo u ruci. Firenciju to nije promaklo. Ponovo se dao u trk, koliko god su to zaribali zglobovi dozvoljavali. Razlegao se mukli prasak. Morao je da se uhvati za prvo što je ugledao. Sve se očas završilo. Prasak, a zatim odsustvo zvuka. Udaljena senka se

približavala. Buka se preobrazila u oštri bol, koji se širio grudnim košem. Monsinjur automatski prinese ruku izvoru bola, pored ramena. Ponovo je čuo korake. Sen je bila sve bliža. Bol se pojačao.

„*Monsignor Firenzi, per favore.*“

„*Che cosa desiderano da me?*“

„*Io voglio a te.*“ Tajanstveni napadač poteže mobilni i progovori stranim jezikom, negde sa istoka Evrope. Monsinjur Firenci primeti tetovažu zmije iznad zgloba napadača. Crna limuzina se, samo nekoliko sekundi kasnije, zaustavila pored dvojice ljudi. Zatamnjena stakla su sprečavala poglede spolja. Samo je vozač bio vidljiv. Nepoznati je odneo povređenog sveštenika do automobila, bez primene nasilja ili vidljivog napora.

„*Non si preoccupi. Non state andando a morire.*“

Nepoznati je, pre nego što je ušao u automobil, pažljivo obrisao tragove krvi s poštanskog sandučeta, na koje se prelat naslonio, nakon preciznog pogotka u rame. Firenci ga je nemo posmatrao, dok mu je bol razdirao telo. Sad znam kako je nesrećnicima koji zarade metak, pomislio je. Nepoznati je metodično uklanjao preostale dokaze zločina. Koliko ima ironije u tom uništavanju dokaza, koliko ironije. Čitavo telo ga je bolelo. Preplavila su ga sećanja na daleki dom. Promrmljao je nešto na portugalskom.

„*Que Dens me perdoe.*“

Revolveraš je žurno uskočio u limuzinu. Krenula je polako, da ne pobude sumnju. Ovo su profesionalci. Znaju šta i kako treba da rade. Posle ponoćni mir vratio se na ulicu. Tragovi zločina su uspešno izbrisani. Na poštanskom sandučetu na koje se naslonio prelat nije bilo krvavih mrlja. Ranjenik je, kao nekim čudom, uspeo da, neopažen od progonilaca, gurne kovertu u tanki prorez.

2. †

DON ALBINO, DVADESET DEVETI SEPTEMBAR
PRE PODNE, 1978. GODINE.

*Jer nijedan od nas ne živi sebi,
i nijedan ne umire sebi.*
– RIMLJANIMA 14:7

Rutina za neke ljude predstavlja silu koja im krši i upropštava život. Mrze događaje i postupke koji se ponavljaju iz sekundu u sekundu, minuta u minut, dana u dan, nedelje u nedelju. Takve osobe preziru scenario koji ih nagoni da se u nedogled susreću sa istim postupcima, kao radnici na pokretnoj traci.

Drugi pak smatraju da ih pokoravanje utvrđenim zakonitostima štiti od neočekivanih zaokreta sudbine i čudljivih sila. Nezamislivo ili novo ne smeju da poremete ravnotežu njihovog postojanja.

Život ne sluša ni jedne ni druge.

Sestra Vinčenca se nikad nije bunila zbog jednoličnog života. Uvažena stara dama je poslednjih dvadeset godina provela u službi don Albina Lučanija. Takva je bila volja božja. Ko bi se usudio da

preispituje puteve gospodnje? Štaviše, božja volja je udesila da don Albino i sestra Vinčenca posle mnogo godina promene mesto boravka. Njihov novi dom bio je šest stotina kilometara daleko od Venecije. Radišna sestra Vinčenca nije se bunila zbog tako velike promene.

Časna sestra je rano ustajala. Sunce još nije obasjalo ogromni, čudesni trg. Krilo se u polumraku, narušenom žučkastim svetilkama. Počinjala je dnevne dužnosti u četiri i dvadeset pet. Tu naviku je prenela iz starog doma.

Nosila je srebrni poslužavnik sa lončetom kafe i šoljicom na tacnici. Spustila ga je na stočić pored vrata spavaće sobe don Albina Lučanija. Novoizabrani papa je nedavno operisao sinuse. Zbog tog se budio s gorkim, metalnim ukusom u ustima. Pokušavao je da ga se otarasi pomoću kafe koju mu je sestra Vinčenca donosila svakog jutra.

U novom domu je provela gotovo mesec dana, ali se još nije navikla na duge, tamne hodnike. Senke su se množile pri slaboj svetlosti. Svi predmeti su zbog njih delovali preteće i neprepoznatljivo. „Veoma mi je neprijatno, don Albino. Čovek u ovoj pomrčini ne vidi čestito ni prst pred okom“, jednom mu je rekla.

Svaki kamen, statua, slika ili bogato ukrašena tapiserija na impozantnim zidovima svedoče o prohujalim vekovima. Tamom skrivena raskoš je plašila sestru Vinčencu. Zamalo što nije vrisnula, dok je prolazila pored jogunastog kerubina. Učinilo joj se da vidi dete kako čučti, spremajući se da počini neki nestašluk. Kako sam glupa! pomisli časna sestra. Nijedno dete nije koračalo ovim hodnicima. Čudesna raskoš Apostolske palate znala je da uznemiri i najmirnije duše. Sestra Vinčenca je teturala pod teretom spektakularnog okruženja i pod stalnim utiskom da je blizu bogu. Nikad ne bi kročila nogom u ove galerije da nije bilo don Albina. Pokušavala je da se smiri. Hodnici su, u ranim jutarnjim satima, ulivali strah i nemir. Uskoro će svanuti novi dan. Palata će ponovo oživeti. Ispuniće je užurbana gomila sekretara, službenika, sveštenika i kardinala.

Jovanu Pavlu I nisu nedostajali savetnici u vezi s protokolom, politikom, pa čak i teologijom. Sestra Vinčenca je, s druge strane, vodila računa o don Albinu Lučanju: o njegovoj hrani, zdravlju i sitnim, svakodnevnim potrebama. Don Albino Lučani je imao samo dvoje ljudi kojima je mogao da se izjada zbog nateklih stopala i sličnih neugodnosti. Don Albino se poveravao samo sestri Vinčenci i svom omiljenom doktoru, Đuzepeu de Rosu, iako mu je rečeno da u Vatikanu rade doktori, specijalisti, sposobni da se pozabave svim zdravstvenim problemima. Don Đuzepe je svake druge nedelje posećivao Rim. Putovao je gotovo šest stotina kilometara u jednom pravcu da bi obišao svog pacijenta. „Ne znam kako to postižete, don Albino“, govorio je doktor. „Da li ste sigurni da redovno slavite rođendan? Svake godine ste sve zdraviji i žilaviji.“

„Počecu da sumnjam u vaše sposobnosti, don Đuzepe. Vi ste jedini koji ne primećuje da starim.“

Vinčenca je sve dužnosti izvršavala smerno i sa zadovoljstvom. Albina Lučanja je doživljavala kao dobrog čoveka. Postupao je s njom kao s prijateljicom, a ne sluškinjom, ljubazno i s naklonošću. Odlučio se da je povede sa sobom, u novu rezidenciju, mnogo veću i luksuzniju od prethodne. Veličanstveno i razmetljivo okruženje je nerviralo don Albina. Nije cenio raskošne, beskorisne stvari. Zanimao se za duhovnost. Pokatkad je, kao i svi drugi, morao da se uhvati u koštac s praktičnim problemima. Ako ni zbog čega drugog, ono da bi osobama u svojoj okolini učinio život podnošljivijim. Znao je da će pre ili kasnije morati da preuredi novi dom, po svom ili tuđem ukusu.

Vinčenca je pre nešto manje od godinu dana pala u bolničku postelju, zbog srčanog udara. Nije poslušala doktorov savet da se ne vraća na posao, već da se zadovolji nadziranjem rada drugih iz udobne fotelje. Nastavila je da se lično brine o don Albinu.

Sestra Vinčenca, osoba krotke prirode, natuštila bi se kad god bi čula da treba da odustane od obavljanja svakodnevnih dužnosti u kojima je toliko uživala. Na primer, od nošenja poslužavnika s

kafom u cik zore, po poluosvetljenim hodnicima. Da bih ih obavljala i da bi ostala pored don Albina, sestra Vinčenca je morala da stupi u red Marije Bambine, zato što je upravljao papskom rezidencijom. Elena, poglavarka reda, i sestre Margarita, Asunta Gabrijela i Klorinda veoma su obzirno postupale s njom. Nijedna od njih nije htela da se meša u svakodnevne poslove oko don Albina. O njemu se brinula samo sestra Vinčenca, zahvaljujući umešnim rukama i delikatnom nastupu. Obično bi spustila poslužavnik na za to postavljeni stočić ispred spavaćih odaja i dva puta tiho kucnula na vrata.

„Dobro jutro, don Albino“, izgovorila bi na granici šapata. Čekala je otpozdrav s druge strane vrata. Don Albino se obično budio dobro raspoložen. Ponekad bi odškrinuo vrata i darivao sestru Vinčencu prvim, jutarnjim osmehom. Kad bi mu važni vatikanski poslovi pomutili raspoloženje, promrsio bi: „Dobro jutro.“ Zatim bi se, da se ne bi jadao na nedostatak takta rizničara ili političara, požalio sestri na oticanje zglobova.

Don Albino je tog jutra ćutao. Svako odstupanje od svakodnevne rutine je duboko uznemiravalo beskrajno tačnu i posvećenu sestru Vinčencu. Naslonila je glavu na vrata. Nastojala je da uhvati neki zvuk s druge strane. Ništa nije čula. Htela je da ponovo pokuca, ali je odustala od te namere. Ovo je prvi put da se don Albino uspavao, pomislila je, udaljavajući se od njegovih vrata. Neka ga, nek odspava malo duže, neće to biti nikakva tragedija.

Sestra Vinčenca se polako vratila u svoju sobu, da bi se posvetila jutarnjim molitvama.

Bilo je pola pet ujutru.

Okretao se i obrtao u postelji, mrmrlajući sebi u bradu, kako ne može da spava. To je bilo vrlo neobično. Uvek bi brzo zaspao, bez obzira na mesto i okolnosti. Narednik Hans Rogan je bio metodičan, miran, rezervisan čovek. Tog dana ga je posetila majka. Odveo je na večeru. Verovatno ne može da zaspi zbog kafe, popijene posle

deserta. Narednik Hans je želeo da veruje da je to razlog njegovog nespokojstva, iako je znao da za nesanicu najverovatnije ima da zahvali neobično burnom danu, tačnije popodnevu, u kom je toliko prelata izlazilo i ulazilo u privatne odaje njegove svetosti.

Konačno se predao. Šta će, kad mu san neće na oči? Neće valjda u nedogled ležati na postelji, čekajući da zaspi. Otvorio je orman i navukao uniformu. Skrojio ju je komandant Žil Repon 1914. godine. Ko zna kako bi se komandant Repon osećao da je znao da će njegovo delo biti pripisano Mikelandelu? Da li bi se ponosio njime ili bi ga grizlo što su zasluge drugom pripisane? Narednik Hans Rogan je zapovedao Švajcarskom gardom, ove hladne besane večeri.

Svetle boje uniforme, zasnovane na onima s Mikelandelovih fresaka, odudarale su od njegovog raspoloženja. Bio je duboko nespokojan. Morila ga je neobjašnjiva zabrinutost koja se graničila sa slutnjom. Nije imao ni najmanji razlog za tišteće nespokojstvo.

Hans Rogan je obavljao posao o kom je oduvek sanjao. Od detinjstva je maštao o njemu. Služio je papi kao pripadnik Švajcarske garde. Položio je veli broj ispita i vodio čestit život, strogo u skladu s učenjem gospodnjim. Najvažnije od svega, ispunjavao je sve uslove: bio je Švajcarac, neoženjen, posedovao je odgovarajuće moralne i etičke stavove, bio je viši od 175 centimetara i najvažnije od svega – bio je katolik.

Hans nikad ne bi okaljao ugled odvažnih vojnika pape Julija II. Bio je spreman da umre štiteći svog papu, ako bi to bilo neophodno, baš kao šest stotina osamdeset devet Švajcaraca, osnivača Švajcarske garde, koji su, šestog maja davne 1527. godine štitili Klementa VII od hiljadu španskih i nemačkih vojnika, tokom pohare Rima. Samo su četrdeset dvojica preživela sukob. Uspeli su da pod komandantom Goldijem otprate papu do sigurnih zidina zamka San Anđelo. Proveli su ga tajnim prolazom, *passetto*, koji povezuje Vatikan s tvrđavom. Ostali su herojski položili život, ali su pre toga pobili osam stotina neprijateljskih vojnika. Hans je svakodnevno nosio to nasleđe na širokim plećima. Uniforma ga je ispunjavala

nepresušnim ponosom. Danas je, bez ikakvog vidljivog razloga, bio duboko nespokojan.

Bio je odgovoran za sigurnost Vatikana. Sistem bezbednosti je počivao na nekoliko patrola i stražara na najvažnijim i najvidljivijim mestima. Papa Jovan XXIII je naredio da se uklone dva stražara koja su svake noći bdela ispred vrata njegovih spavaćih odaja. Najbliži stražar je stajao na vrhu stepeništa koja vode do *terza loggia*. To je bila simbolična dužnost, pošto je treći sprat slabo korišten tokom dana. Svi su znali da bi osoba loših namera lako ušla u Vatikan.

Hans uđe u kancelariju i sede za sto. Otvorio je fasciklu i pregledao dokumenta. Našao je samo gomilu računa koje će ujutru predati nadređenom. Zatvorio je, posle nekoliko sekundi. Bio je i suviše uznemiren da bi se posvetio administraciji.

„Do đavola s papirima!“ progundao je sebi u bradu. „Moram da se nadišem svežeg vazduha.“

Žurno je napustio kancelariju. Nije ni zatvorio vrata za sobom. Izašao je iz zgrade Švajcarske garde. Lutao je unutrašnjim vrtovima i došetao do trga. Prošao je pored dva vojnika na stepenicama. Sedeli su i dremali.

Izgleda da samo ja na mogu da spavam, pomislio je. Potapšao ih je po ramenu. Preneraženi gardisti poskočiše.

„Gospodine, oprostite, gospodine“, rekoše u isti mah.

„Gledajte da vam se ovo ne ponovi“, upozorio ih je Hans. Znao je da su proteklih nedelja imali izuzetno mnogo posla. Pre mesec dana, avgusta 1978. godine, Đovani Batista Montini, poznatiji kao papa Pavle VI, umro je u letnjoj rezidenciji, zamku Gandolfo. Pogrebne ceremonije su trajale nekoliko dana. Švajcarska garda nije ostavljala telo preminulog pape ni za tren. Četvoro ljudi je stajalo u stavu mirno, na uglovima posmrtnog odra. Brojne svetske vođe i šefovi država su odale poslednju poštu, njegovoj svetosti.

Po obavljenom pogrebu počele su pripreme za konklavu. Obavljene su iza zatvorenih vrata. Gardistima su ukinuti slobodni dani, a obim posla udvostručen. Poslednja konklava je održana dvadeset

petog avgusta, tačno dvadeset dana posle papine smrti, nadomak isteka roka od dvadeset jednog dana. Uobičajeno ludilo koje prati izbor novog pape je počelo, uprkos kratkom zasedanju konklave, od dvadeset četiri sata. Stvari su se vratile u normalu tek pre nekoliko dana.

Hans je nastavio šetnju. Ostavio je za sobom dva uspavana stražara.

Nije mogao da se odupre osećanju da poseduje sve oko sebe. U daljini je video Kaligulin obelisk, nasred Trga svetog Petra. Ironično, nema šta: spomenik psihopati nasred najsvetijeg mesta katolicizma. Hodao je polako dok ga je tihi jutarnji povetarac milovao po licu. Nešto mu je privuklo pažnju. Levo od njega se uzdizala Apostolska palata. Svetla na trećem spratu, u papinoj spavaćoj sobi su još gorela. Pogledao je na sat. Četiri i četrdeset ujutru.

„Ovaj papa je ranoranilac.“ Svetla su gorela oko jedanaest, kad se s majkom vratio s večere. Oprezan, kao svaki ponosni švajcarski gardista, odlučio je da se vrati do stražara zatečenih na spavanju. Razgovarali su. Narednik ih je izlečio od sanjivosti.

„Gospodine“, složno su ga pozdravili.

„Recite mi nešto, da li je njegova svetost noćas gasila svetlo?“

Jedan je oklevao. Drugi je odgovorio bez kolebanja.

„Svetla su upaljena otkad sam stupio na dužnost.“

Hans ih je uhvatio na spavanju, ali je znao da su zadremali samo na par minuta.

„To je veoma čudno“, promrmljao je.

„Njegova svetost obično gasi svetlo u ovo doba. Prošle večeri ih nije gasio“, dodade stražar. „Sigurno priprema promene o kojima svi govore.“

„To se nas ne tiče“, odvrati Hans. Promenio je temu. „Da li je sve u redu?“

„Sve je u redu, gospodine.“

„Vrlo dobro. Videćemo se kasnije. Držite oči otvorene.“